

Аджирє АБДУЛАЄВА,

студентка 3-го року навчання, ОПП «Публічне управління та адміністрування», спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник: **Вячеслав КУРЕПІН**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри методики професійного навчання Миколаївського національного аграрного університету

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ МІЖ ВІЙСЬКОВИМИ ДЕРЖАВНИМИ АДМІНІСТРАЦІЯМИ ТА МІСЦЕВИМ САМОВРЯДУВАННЯМ

Йде війна, яка вимагає, з одного боку, посилення владної вертикалі, з другого – збереження вже вибудованої децентралізованої системи громадського управління, яка допомогла/допомагає країні вистояти. Тому будь-яка корекція системи громадського управління під час війни може передбачати лише ефективне виконання завдань, а зовсім не полегшення «інкасації» місцевих бюджетів за допомогою розміщення центральною владою своїх кадрів на місцях.

Цікаве питання, що зараз відбувається в ще окупованих громадах Херсонської та Запорізької областей, інших прифронтових регіонах країни (Миколаївська область) де на посади голів військово-громадянських адміністрацій (ВДА) заводяться люди від вертикалі офісу Президента України (ОПУ), а повноваження органів місцевого самоврядування (ОМС) розмиваються. Не можна бути впевненим, що призначення нових чиновників відбуваються за принципом професійності, а не особистої відданості [1, с. 267]. Ми спостерігаємо централізацію влади та заміну місцевого самоврядування. Вона поглиблюється в умовах воєнного часу, вона пролонгована на невизначений термін.

Активізація дії парламентаріїв від правлячої партії дозволило Президенту одноосібно приймати рішення щодо призначення керівників військових адміністрацій (ВА) населених пунктів, навіть на теренах, далеких від лінії фронту. Експерти вважають, необхідний чіткий поділ місцевого самоврядування та державної влади під час створення ВА, збереження/поновлення місцевого самоврядування після деокупації територій.

Зауважимо, Президент продовжує призначати голів військово-цивільних адміністрацій населених пунктів і не лише у звільнених громадах, а й у поки що окупованих наперед, незважаючи на легітимних мерів. Можна було б спокійно сприймати такі призначення, можливо, але це відверто неконституційні дії глави держави. Зрозуміло, реалії війни, вона все спише [2, с. 149]. Але є побоювання, що такі системні удари по місцевому самоврядуванню можуть стати звичними для оточення Президента після закінчення активної фази воєнних дій.

ВГА – не винахід Президента, такі обласні адміністрації створювалися ще у 2015 році. Тоді обнулення самоврядування здавалося логічним (відверта колаборація). При цьому глави ВДА отримали практично безконтрольну нагоду розпоряджатися бюджетними коштами [3, с. 44]. Правозахисники неодноразово вказували на безконтрольність дій з боку ВДА, рекомендуючи владі поступово відходити від такої форми управління на місцях та давати людям більше самоврядування.

Але влада зволікала, а соціум це особливо не бентежило: головне, щоб реалізовувався компонент безпеки. Неможливість проведення виборів на лінії розмежування та на територіях можливих бойових дій пояснювалося тим, що мешканці можуть проголосувати не за тих депутатів і мерів. Була альтернатива – посилення контрольних функцій державних адміністрацій (тих же ВДА) над діяльністю все ж таки легітимно сформованих органів місцевого самоврядування, аж до розпуску рад та позбавлення повноважень сільських, селищних, міських голів у разі прийняття актів, що загрожують національній безпеці, або вияву злочинної бездіяльності, та скасування незаконних актів органів місцевого самоврядування головою ВДА, а не звернення його до суду, як це передбачається у законодавстві України, присвяченому реформуванню.

З початком війни парламент ухвалив ургентні законодавчі акти, які передбачають посилення ролі виконавчих органів місцевих рад, за рахунок обмеження демократичних процедур ухвалення рішень, які визначені саме за представницькими органами. З урахуванням необхідності термінового прийняття рішень виконавчими органами такі дії законодавців здавалися виправданими. Але при цьому місцеве самоврядування продовжувало існувати [4, с. 142].

Більшості голів громад не користувалися авторитарними повноваженнями, вони віддавали перевагу проведенню рішень через сесійні зали, розділяючи відповідальність з депутатами. Пояснюється це не лише далекоглядністю мерів, які намагалися убезпечити себе від «наїздів»

правоохоронних органів, які можуть по-своєму тлумачити закон, але і свідченням усвідомлення ними ролі ради не як «зборища радників», а як представництва громади в тому розумінні, як це визначено Європейською хартією місцевого самоврядування.

Проблеми, пов'язані з війною, набувають затяжного та системного характеру. Необхідний комплексний підхід вирішення питань взаємодії між державою та самоврядуванням [5, с. 40]. Поміркуємо, виділяють різні типи територій, де взаємодія має бути різною, без вихолощення самої ідеології децентралізації влади. Це умови національної безпеки.

В Україні на даний час є умовно п'ять типів територій, такі як: території без воєнних дій або які не були окуповані; тимчасово окуповані на короткий період (північ країни); були деокуповані через значний період після їхнього завоювання внаслідок агресії; ще перебувають під окупацією початку широкомасштабної агресії.

У першій категорії представники та виконавчі органи місцевого самоврядування працюють у визначеному законом форматі з урахуванням необхідності прискорення процедур. На законодавчому рівні слід уточнити підстави для тривалого припинення повноважень ради та мера, у випадку ухвалення рішень, що загрожують національній безпеці, так і злочинну бездіяльність. Останнє може виявлятися у нездатності органів місцевого самоврядування приймати рішення у визначені законом конкретні терміни (наприклад, ухвалення бюджету) чи загрозливі для безпеки мешканців. Наступні три типи територій відрізняються лише часом отруєння «російським світом», що виявилось на рівні колабораціонізму посадових та виборних осіб або їхньої здатності виконувати свої повноваження.

В ідеалі настає відновлення діяльності рад та обраних сільських, селищних, міських голів з моменту деокупації відповідних громад. Але може наступити фактор фізичної неможливості здійснення повноважень окремими депутатами (вивід зі складу ради проросійських партій в Україні). Логічно, у законах відкоригувати мінімальну кількість депутатів до ради, за якої вона ще вважається легітимною.

Якщо рада виявляється все ж таки нелегітимною, ряд її повноважень має взяти на себе законно та всенародно обраний сільський, селищний, міський голова. Причому законом мають бути чітко визначені межі ухвалення таких рішень. Тобто те, що у техніці та інформатиці називається діями за умовчанням. Прикладом можуть бути норми Бюджетного кодексу про показники бюджету у разі ухвалення рішення про його прийняття радою. Законом мають бути встановлені ставки місцевих податків та зборів, визначено неможливість відчуження нерухомого комунального майна та обмеження щодо рухомого, доцільно скасувати такий колегіальний орган, як виконавчий комітет,

Звичайно, визначити закінчення війни важко, тому повинно бути чітке розуміння скільки нам житиме при ВДА, яке повинне бути розмежування повноважень, в умовах війни, між місцевим самоврядуванням та державою. Якщо ми справді хочемо провести реформу територіальної організації влади, треба приймати не лише швидкі, а й зважені рішення, яких потребує воєнний час, фахівцями у межах їх компетенцій за постійної взаємодії державних та самоврядних органів публічної влади.

Список використаних джерел

1. Іваненко В. С., Курепін В. М. Реалізація заходів цивільного захисту у реформах місцевого самоврядування // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали Х всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 265-268. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15758>.

2. Іваненко В.С., Курепін В. М. Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування // Правові засади організації та здійснення публічної влади : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 17 червня 2022 р. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 148-150. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11869>.

3. Сиворотка Н. М. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів державної влади: напрями та форми. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 41-45. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20124>.

4. Іваненко В. С. Інновації у сфері безпеки: захист різних сфер діяльності місцевих громад. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р. Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 141-144. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20102>.

5. Соколюк-Орел Д. А. Вдосконалення форм взаємодії органів місцевого самоврядування з населенням. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., (м. Миколаїв, 9 грудня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 39-41. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20101>.